

GAZDASÁG—VILÁGGAZDASÁG

A pesti tőzsde fejfájára

I.

Abban a palotában, amelyben egykor a Budapesti Áru- és Értéktőzsde élt, virágozott és — *elvirágozott*, most a kereskedelmi és szövetkezetügyi minisztérium székel.

Ebben a palotában írta alá Rónai Sándor miniszter azt a rendeletet, amely a Budapesti Áru- és Értéktőzsde megszüntetéséről intézkedik.

A tőzsde már régen nem élt. Közel két év óta szünetelt minden funkciója. Az értéktőzsde szünetelt, az árutőzsde halott volt. Olyanok voltak már két esztendeje, mint akiket eltemettek.

Most meg is haltak. Rendeletileg. Végérvényesen.

II.

Új pesti társasjáték és módfelett divatos a sírfeliratszerkesztés. Írjunk hát mindenekelőtt sírverset a pesti tőzsde fejfájára. Ezt:

Nem volt senkinek boldog öse,

Volt: mindenkinek ismerőse,

A halált nem élte túl ő se.

A rímek jók, a soroknak kevés értelmük van, tehát a sírfelirat, mint ilyen, kitűnően sikerült.

De a valósághoz, a rideg valósághoz is közel van. A Tőzsde furcsa szeretkezésből született. Apja Mr. Kapitalizmus volt, anyja Mrs. Szpekuláció és mert a Kapitalizmus valóban és komolyan szerette a Szpekulációt, a Tőzsde a szerelem gyermekeként született.

Igy is élt.

Léhán, felületesen, könnyelműen.

Szédülve, szédítve és szédelegve.

Szeszélyes volt és beszámíthatatlan. Rapszodikus volt és kiszámíthatatlan.

Mindez látszat volt persze: *a tőzsde sohasem élt önálló életet.*

Post equitem sedet atra cura. A lovas mögött ott ül a fekete gond.

A tőzsdei lovas mögött

tudta meg Londonban a walterói diadal hírét.

Ez a legenda.

A valóság?

Van benne valami. Napoleon bukásának hírével minden biztonnyal lehetett egy kis pénzt keresni Londonban.

III.

Volt persze az angol Rotschildoknak még néhány tőzsdei üzletük és néhány tőzsdei manőverük, amíg a Viktória-korszakban az első vonalba jutottak.

A nyugati pénzvilágban nagy vagyonok keletkeztek és nagy vagyonok úsztak el tőzsdei manővereken, de *a nagy manőverek árát mindig a tőzsdejátékra csábított kisemberek tömege fizette meg.*

A huszadik század legnagyobb krachja most húsz éve tört ki a newyorki tőzsdén.

Egy 1933-ban készült kimutatás szerint 7,346.593 ember vesztette el megtakarított vagyonkáját a newyorki szpekuláción.

Ennyien voltak azok, akiket a tőzsdei cégeknél és a bankoknál nyilvántartottak.

117.340 tönkrement ember lett öngyilkos vagy halt meg az izgalomtól.

Mindez már a múlté persze és nem ismétlődhetik meg ott, ahol nincs tőzsde.

IV.

A tőzsde megszűnt, meghalt és jól el van temetve. Még csak azt sem lehet mondani, hogy jó emlékezet őrzi.

Nem őrzi.

Nem hagyott jó emlékeket maga után.

Ellenkezőleg.

Rossz emlékeket hagyott.

V.

Ahogy a népi demokrácia szétzúzta a kapitalizmus alapjait, abban a tempóban távolodtunk el mindentől, amit a múltban a tőzsde jelentett.

A termelőeszközök köztulajdonba vétele állandóan és erősen érezhetővé vált a tőzsdén. A föld felosztása megölte a gabonaspekulációt. A nagyipar és a bankok államosítása megölte a részvényspekulációt.

A pesti tőzsde mindezek hatása alatt annyira leromlott és legyengült, hogy *amióta bezárták, még csak észrevehető zugtőzsdéje sem tudott kialakulni.*

Ez igazolja legélénkebben azt a tényt, hogy el kellett temetni.

VI.

Egyetlen funkciója maradt meg a pesti tőzsdének, más formában és más jelleggel, de lényegben azonosan.

A tőzsdetanács ugyanis egyben választott bíróság is volt, amelynek illetékességét a legtöbb esetben ki is költötték és amely számos esetben hivatalból illetékes volt.

Egy ilyen választott bíróságot népi demokráciánk át akart menteni és fenn akart tartani.

Ezért megalkotta a Gazdasági Főtanács kebelében az Egyeztető és Döntő Bizottságot és annak vezetését elhivatott és avatott kezekre bízta.

Ez tölti be jórészt azt a szerepet, amelyet a tőzsdei választott bíróság egykor betöltött. Ez a választott bíróság mása.

Jobb, mint az eredeti volt.

VII.

Ezzel be is fejezhetjük a budapesti tőzsde nekrológját. Csak talán még ennyit: a tőzsdei alkalmazottakról a megszüntető rendeletben gondoskodás történt.

Ha intézményekről van szó, a demokrácia hamar tud felejteni.

Ha dolgozókról van szó, azokról meg nem feledkeznek...

RADNÓFI JÓZSEF

mindig ott ült a sötét gondolat. A hatalomnak az a nagy birtokosa, akinek sorsdöntő akarata volt, rendszerint nem feledkezett meg arról, hogy a tőzsdei lehetőségeket is learassa. Voltak kitűnően értékesíthető értesülések, voltak szerencsésen értékesített kombinációk, voltak kihasznált és felhasznált kapcsolatok. Voltak vad és elszánt, rabló és gyilkos, csaló és aljas tőzsdei manőverek, amelyek nyomán ötvenen meggazdagodtak és ötvenezren elvéreztek.

Valaki mindig kihasznált valakit vagy felhasznált valamit, ezen indult el minden tőzsdei szpekuláció.

Egy legenda szerint a londoni Rotschildok vagyona abból a tényből született, hogy egy postagalamb segítségével a család feje elsőnek